

Vägvisare i musklernas värld

Han var svensk idrottsforsknings röst i världen. Att han nu inte finns bland oss längre känns bara överkligt. Professor Bengt Saltin lämnar ett stort tomrum efter sig.

Foto: Samuel Karlsson

HAN KUNDE PRATA med idrottsaktiva på deras språk. Och med internationella toppforskare på ett annat. Själv kan jag som journalist också vittna om hans unika förmåga att förklara komplexa ting så att man som lekman blev nyfiken och ville veta mer.

Jag kan fortfarande för mitt inre höra Bengts röst: ”Det där behöver du inte bry dig om, det är det här som är intressant.”

Forskning på högsta nivå

Bengt Saltin hade en unik förmåga att guida oss alla i genernas, enzymernas och muskelfibrernas värld.

Att han år 2002 fick Internationella Olympiska Kommitténs stora forskarpris – även kallat idrottsforskningens Nobelpris – värt fem miljoner kronor säger väl det mesta om vilken nivå hans forskning rörde sig på.

Men han hade också väldigt bestämda uppfattningar om hur idrottsforskningen skulle bedrivas och hur villkoren för den skulle se ut. Så kom det sig att han hamnade i konflikt med ledande personer inom svensk idrott.

Han var allt annat än nöjd över att företrädare för idrotten ville styra vilka problemställningar som forskarna skulle ägna sig åt. Om detta skrev Bengt en artikel i denna tidning – trots att han uppmanades att inte göra det.

Lämnade landet

Det fanns vid denna tid också en ambition från GIH:s sida att på egen hand skapa en forskningsmiljö, utan kopplingen till i första hand Karolinska Institutet. Det var primärt dessa båda faktorer som ledde till

att Bengt Saltin år 1993 lämnade Sverige och flyttade till Danmark – som också kunde erbjuda honom helt andra forskningsresurser. Rubriken till den artikel jag skrev i Dagens Nyheter löd: "Toppforskare flyr utomlands".

I Danmark byggde Bengt upp Copenhagen Muscle Research Center som än i dag åtnjuter riktigt hög status i den internationella forskarvärlden.

Oglamorös vardag

Namnet må låta pampigt, men ni som haft förmånen att komma dit vet att själva lokalerna är allt annat än glamorösa. Den yttre miljön var i forskarsammanhanget helt ointressant för honom.

Därvidlag påminner han mycket om en annan stor svensk forskare jag haft ynnesten att träffa, Nobelpristagaren Arvid Karlsson. Två genier vars arbetsplatser och skrivbord var så anspråkslösa att en utomstående lätt kunde få intrycket att de tillhörde en praktikant.

"Med sina unika fysiologiska kunskaper kom han att bli dopningsfuskarnas stora skräck."

Bengt Saltin var mer intresserad av forskarkollegornas kompetens på institutionen, vilka hypoteser som där formulerades och vad som i slutändan levererades i form av viktiga forskningsartiklar.

Dopningsjägaren

För den breda allmänheten kom Bengt Saltin också att bli känd som en betydelsefull dopningsjägare, inte minst inom längdskidåkningen där han under en tid även var ordförande i det internationella skidförbundet (FIS) medicinska kommitté.

Med sina unika fysiologiska kunskaper kom han att bli dopningsfuskarnas stora skräck. Under hans ledning kartlades blodvärdena hos världseliten regelbundet och Bengt var förmodligen den expert som utövade hårdast påtryckningar på Wada att införa de så kallade Blodpassen även för andra uthållighetsidrotter.

Det är också endast några år sedan han

Bengt Saltin i labbet.
Foto: Susanne Björkman

satt med i en internationell kommission som utredde den systematiska dopningshantering som sensationellt uppdagades på ett av Tysklands mest ansedda universitet. Det faktum att etablerade idrottsforskare ertappades med att understödja dopningsmissbruk för elitidrottare gjorde Bengt Saltin uppenbart besviken.

Ett arv som lever vidare

Men det var inte enbart forskning om fysiologi och medicin som intresserade honom. Kulturen hade också alltid en viktig plats i Bengts liv. Ingemar Bergman var den stora förebilden och det fanns inte en film av vår störste regissör som han inte sett flera gånger.

Nu har döden – precis som i filmen *Det sjunde inseglet* – gjort sitt drag. Men en sak rör inte ens han på och det är det arv vår störste idrottsforskare lämnar efter sig.

Det finns där i form av mängder av vetenskapliga artiklar som länge än kommer att läsas och refereras av forskarkollegor och studenter världen över. Men också i form av viktiga forskningsinstitutioner som Copenhagen Muscle Research Centre och Vintersportcentrum i Östersund.

Alla vi som hade förmånen att få känna Bengt Saltin kommer utöver allt detta även se till att konservera minnet av hans röst, det smittande skrattet och den intelligenta blicken.